

بررسی نقش زنان در قیام کربلا

«بانوان» راویان و علمداران بیداری در نهضت عاشورا

تاریخ کربلا به تعبیر شهید مطهری تاریخی مذکر – مؤنث است

که در ساختن آن، هم مردان عامل مؤثر بوده‌اند و هم زنان اما هر کدام در مدار خودشان

عاشورا با تمام عظمت‌ها و درس‌هایش می‌توانست در همان کربلا جا بماند و برای همیشه در لایه‌های تاریخ مدفون شود! کشتار فجیع فرزندان پیامبر(ص) و بهترین انسان‌های تاریخ بشر به دست شقی‌ترین افراد روی زمین نهایتاً می‌توانست تا چند منزل آن سوتر سینه‌به‌سینه نقل قول شود و بعد از گذشت چند سال یا چند دهه رفته‌رفته از یادها برود و گردوغبار فراموشی روی آن بنشیند! نبرد میان نور و عدالت با تاریکی و ظلمت و یک دنیا عصمت یا جهانی از شقاوت می‌توانست در همان محدوده جغرافیایی دشت نینوا باقی بماند و تنها خبری کوتا‌ه از آن به اطراف برسد و آیندگان با از چنین واقعه‌ای هیچ ندانند یا به خبری کوتا‌ه و نقل قولی سراسر ایراد و پراهمام بسنده کنند، اما

بخش‌های دیگری از حماسه عاشورا و درس‌های آن را برای ما روشن کند.

■ آغاز رسالت با آغاز اسارت

به تأیید همه بزرگان شیعه و سنی یکی از بزرگ‌ترین دلایل ماندگاری و جاودانگی نهضت عاشورا حضور مؤثر و قوی زنان در روز عاشورا و وقایع قبل و بعد از آن بوده است که تکمیل‌کننده قیام مردان عاشورا بوده‌اند. اصلاً

یکی از اصلی‌ترین دلایلی که کاروان حسین را زنان و فرزندان‌ش همراهی می‌کردند، همین نقش‌آفرینی مهمی است که بانوان عاشورایی برای رساندن پیام

مطالبات حوزه زنان و خانواده از دولت چهاردهم در گفت‌وگو با دکتر زینب اصغریان، فعال حوزه زنان

ارتقای جایگاه مدیریتی زنان در دستور کار دولت چهاردهم قرار گیرد

■ گفت‌وگو

زهره‌انور افشان

زنان نیمی از بدنه جامعه را تشکیل می‌دهند؛ نیمه‌ای که می‌تواند اثرگذاری قابل توجهی روی نیمه دیگر، یعنی مردان داشته باشد. این مسئله به خصوص در مشا‌رکت‌های سیاسی و انتخابات‌ها خودش را نشان می‌دهد چرا که بانوان نیمی از جمعیت رای‌دهنده کشور را تشکیل می‌دهند و بی‌تردید نیمی از سید آرای رئیس‌جمهور منتخب را به خود اختصاص داده‌اند؛ چه بانوانی که در خانه حضور دارند و چه بانوان فعال در جامعه. حالا با پایان انتخابات و انتخاب رئیس‌جمهور منتخب مردم، کارهای بر زمین‌مانده و مطالباتی در حوزه زنان وجود دارد که از دکتر مسعود یزیشکیان انتظار می‌رود در راستای رفع این چالش‌ها قدم بردارد. به‌طور نمونه به‌نظر می‌رسد زنان متناسب با رشد تحصیلی‌ا‌ و وضعیت شغلی مناسبی بر خوردار نیستند، البته ترمیم این وضعیت در دولت شهید دکتر رئیسی کاملاً مشهود بود و شهید جمهور نگاه ویژه‌ای به زنان و عملکرد آنها داشت. با وجود این پاره‌ای چالش‌ها همچنان پابرجاست. علاوه بر این انتظار می‌رود اقدامات انجام‌شده‌ا از سوی دولت سیزدهم در دولت چهاردهم پیگیری و تقویت شود. در کنار اینها چالش‌های دیگری هم وجود دارد که جامعه زنان به عنوان بدنه فعال جامعه از دولت چهاردهم انتظار دارند در راستای رفع این چالش‌ها قدم بردارد. در گفت‌وگو با دکتر زینب اصغریان، فعال حوزه زنان مطالبات حوزه زنان از دولت چهاردهم را موعود واکاوی قرار داده‌ایم. ■ ■ ■

نقش بانوان را در پیروزی انقلاب و بعد از آن در بزنگاه‌های جمهوری اسلامی ایران طی ۴۷سال گذشته چگونه ارزیابی می‌کنید؟

زنان تأثیرگذارترین افراد جامعه‌اند. پرورش دهنده و میقتل‌دهنده‌افراد برای رسیدن به تعالی در جامعه. در ادبیات رهبران انقلاب اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارند که به تبع اهمیت جایگاه خود باید نقش‌آفرینی کنند. زنان در طول گذشت چهل‌و‌اندی‌سال از پیروزی انقلاب اسلامی همیشه کف میدان بوده‌اند. از خط

عاشورا به عصرها و نسل‌های بعدی بر عهده داشته‌اند. در واقع در کنار رسالتی که برای زنان در همراهی با امام حسین(ع) در طول سفر و روز عاشورا وجود داشت،

رسالت و نقش‌آفرینی اصلی زنان عاشورایی در ست از لحنه شهادت امام حسین(ع) و بعد از واقعه عاشورا آغاز می‌شود؛ رسالتی که در ابتدای آن اسیری و در انتهایش روشنگری به بلندای تاریخ است.

■ تلنگری به همه عصرها و نسل‌ها

شاید یکی از نخستین دلایل با گذاشتن امام حسین(ع) به این مسیر با زنان و کودکان این بود که اثبات کند

عاشورا به عصرها و نسل‌های بعدی بر عهده داشته‌اند. در واقع در کنار رسالتی که برای زنان در همراهی با امام حسین(ع) در طول سفر و روز عاشورا وجود داشت،

رسالت و نقش‌آفرینی اصلی زنان عاشورایی در ست از لحنه شهادت امام حسین(ع) و بعد از واقعه عاشورا آغاز می‌شود؛ رسالتی که در ابتدای آن اسیری و در انتهایش روشنگری به بلندای تاریخ است.

■ تلنگری به همه عصرها و نسل‌ها

شاید یکی از نخستین دلایل با گذاشتن امام حسین(ع) به این مسیر با زنان و کودکان این بود که اثبات کند

تحقیقات تاریخی و ملاحظات روانی ثابت کرده است زن در ساختن شخصیت مرد پیشتر مؤثر است تا مرد در ساختن شخصیت زن، به این جهت است که تأثیر غیرمستقیم زن در ساختن تاریخ، لامنکر و غیرقابل انکار است؛ اینک‌ه زن به خودشان بیاورد اما گروهی دیگر که خود را به خواب زده بودند، همچنان در خواب ماندند.

■ «کربلا» تاریخی مذکر – مؤنث

تحقیقات تاریخی و ملاحظات روانی ثابت کرده است زن در ساختن شخصیت مرد بیشتر مؤثر است تا مرد در ساختن شخصیت زن، به این جهت است که تأثیر غیرمستقیم زن در ساختن تاریخ، لامنکر و غیرقابل انکار است؛ اینک‌ه زن مرد را ساخته است و مرد تاریخ را. با مراجعه‌ای به قرآن کریم، می‌بینیم تاریخ مذهب و دین‌انطور که قرآن کریم تشریح کرده یک تاریخ مذکر – مؤنث است، یعنی مذکر و مؤنث هر دو نقش دارند، اما نه به صورت اختلاط بلکه به این صورت که مرد در مقام و مدار خودش و زن در مقام و مدار خودش.

استاد شهید مرتضی مطهری می‌گوید: «تاریخ کربلا یک تاریخ و حادثه مذکر– مؤنث است؛ حادثه‌ای که مرد و زن هر دو در آن نقش دارند، ولی مرد در مدار خودش و زن در مدار خودش.»

بر این اساس در واقعه کربلا هم اباعبدالله(ع) اهل بیت خودش را برای اینکه در این تاریخ عظیم، رسالتی را انجام دهند و نقش مستقیمی در ساختن این تاریخ عظیم داشته باشند، با قافله‌سالاری زینب حرکت می‌دهد. بدون آنکه از مدار خودشان خارج شوند.

■ تجلی زینب کبری(س)

از عصر عاشورا زینب(س) تجلی می‌کند و ادامه نهضت کربلا به این بانوی والا مقام واگذار شده و رئیس قافله اوست. مجلس عزای حسین(ع) را برای اولین بار زینب(س) برگزار کرد، ولی در عین حال از وظایف خودش غافل نشد.

شهید مطهری درباره نقش زنان در واقعه کربلا در کتاب حماسه حسینی با تأکید بر نقش‌آفرینی قاطع و حیاتی حضرت زینب(س) فضای آن دوران را اینگونه تصویر می‌کند: «وقتی اسرا را وارد کوفه کردند، دستور دادند سرهای مقدس را به استقبال آنها ببرند که با یکدیگر ببایند. دم دروازه کوفه (دختر

اشخاص فاقد هویت و تدوین لایحه معافیت زنان سرپرست خانوار و مادران عهده‌دار حضان‌ت فرزند و حمایت از زنان سرپرست خانوار برگ دیگری از افتخارات این دولت برای خدمت به بانوان ایرانی است.

اجرای سیاست‌های کلی نظام یعنی جوانی جمعیت نیز در این دولت پیگیری شد. به رغم همه دستاوردهای مهم و ارزشمند این دولت متأسفانه همچنان حضور جدی زنان در عرصه‌های مدیریتی رقم نخورد و ما شاهد حضور پررنگ زنان برای تصدی مسئولیت‌های کلان مدیریتی نبودیم.

مهم‌ترین رویکردهای دولت چهاردهم باید در سه حوزه باشد:
۱. حوزه حل مشکلات در کف جامعه
۲. حوزه ارتقای زنان و توانمندسازی آنان
۳. توجه جدی به رویکردهای مدیریتی و استفاده بر اساس اصل شایسته‌سالاری و نه فمینیستی.

و این اولویت‌ها در حوزه زنان و خانواده بر چه اساسی تعیین می‌شود؟
اولویت‌ها بر اساس سه حوزه اصلی خانواده، جامعه و سطح کلان مدیریتی تنظیم شود و بر اساس نیاز و توانمندی در عرصه‌های داخلی و خارجی حضور جدی داشته باشیم.

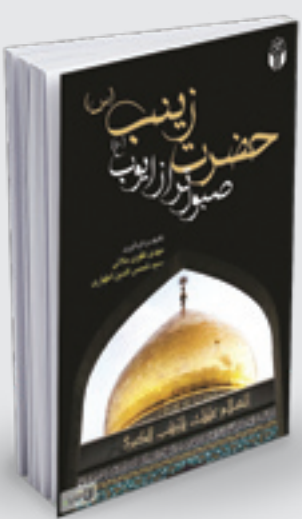
با عنایت به آنچه در خصوص اولویت‌ها اشاره داشتید، در حال حاضر چه قوانین و لوائح نیمه‌کاره‌ای داریم که در دولت چهاردهم باید در اولویت رسیدگی و به سرانجام‌رساندن قرار گیرد؟

تعیین تکلیف جزئیات لایحه ارتقای امنیت اجتماعی تعیین تکلیف جزئیات لایحه عفاف و حجاب از جمله اولویت‌هایی است که باید در دولت چهاردهم مورد توجه قرار گیرد. همچنین راه‌حل جدی برای حل مشکلات متلاطمه واقعی برای زنان اثرگذار در جامعه باید در پیش گرفته شود. قوانین زیادی در حمایت از زنان وجود دارد اما تاکنون اجرا نشده است، مثلاً یک دانشجو یا استاد دانشگاه که مادر است باید به مه‌د کودک دسترسی داشته باشد که در بسیاری از موارد این امکان را ندارد و باعث آسیب جدی به خانواده خواهد شد.

دکتر زینب(س) می‌رزد، گویی که علی(ع) زنده شده و سخن او از دهان زینب(س) می‌ریزد، می‌گوید: وقتی حرف‌های زینب تمام شد، مردم را دیدیم که همه، انگشتان شان را به دهان گرفته و می‌گزینند.

این است‌نقش زن به شکلی که اسلام می‌خواهد، و شخصیت در عین حیا، عفاف، عفّت، پاکی و حریم. تاریخ کربلا به این دلیل مذکر– مؤنث است که در ساختن آن، هم جنس مذکر عامل مؤثری است ولی در مدار خودش، و هم جنس مؤنث در مدار خودش. این تاریخ به دست این دو جنس ساخته شد.

■ ویترن

حضرت زینب(س)

صورت‌ر از حضرت ایوب(ع)

اصلاً واقعه کربلا را نمی‌توان بدون توجه به نقش‌آفرینی‌های مهم و تأثیرگذار بانو حضرت زینب کبری(س) تصور کرد.

زنان در حادثه کربلا وظایف متعدد و بسیار مهمی بر عهده داشته‌اند، آنها علاوه بر محافظت از کودکان، به حمایت و تشویق مردان جهت مبارزه با دشمن می‌پرداختند. مهم‌ترین رسالتی که بر عهده زنان حادثه وظیفه پرستاری از امام سجّاد(ع) را نیز بر عهده حسین(ع) گذاشته شده بود، این بود که حوادث کربلا را برای دیگران بازگو کنند، پیام آن حضرت بعضاً زنان حاضر در صحنه کربلا با حضور در میدان جنگ داشته و وظیفه جهادگری و مبارزه با دشمن هر چند از دوش زنان برداشته شده بود، اما بعضاً زنان حاضر در صحنه کربلا با حضور در میدان نبرد و مبارزه با دشمن، نام خویش را برای همیشه در تاریخ ثبت کردند.

کتاب حضرت زینب(س) صورت‌ر از ایوب(ع) به قلم سیدشمس‌الدین اطهری و مهدی تقوی‌ملاتی، سرگذشت حضرت زینب(س) و صبر و بردباری ایشان در سختی‌ها و مصیبت‌ها را به تصویر می‌کشد. فاجعه عاشورا که دردناک‌ترین و غم‌انگیزترین اتفاق در سال ۶۱ هجری است، در مذهب تشیع، تاریخی پایدار داشته و به فرهنگی بزرگ برای همه‌ای ایمان و حق مبذل گردیده و رکن اساسی و مهمی که سبب دوام آن شده بر عهده زینب کبری است. حضرت زینب(س) به واقعه کربلا از دو منظر نگاه می‌کند: ابتدا کربلا را در پای خون و لخته مصیبت می‌بیند؛ مصیبتی آنچنان عظیم که زمین نزدیک است غنای وجود از کف بدهد.

در چنین نگاهی دل‌دریایی حضرت زینب(س) بسیار طوفانی بوده و ایشان به صبر نیاز دارند، بنابراین صبر می‌کنند و بعد بهترین و زیباترین کلام را بر زبان می‌آورند و بهترین سکوت را عملی می‌سازند. او بهترین نگاه، گریه، فریاد و بهترین مرتبه را به شیوه و روش خود می‌سازد.

این کتاب از صبر زینب(س) به شما درس می‌دهد؛ صبری که در هر زمان و در سخت‌ترین و بحرانی‌ترین شرایط، بهترین راه را برای تاریخ و زمانه انتخاب کرده و عالمی را درس داده است.

در بخشی از کتاب حضرت زینب(س) صورت‌ر از ایوب(ع) می‌خوانیم:

عمر بن سعد کاروان اسرا را به گونه‌ای ترتیب داده بود تا سیدسید ۱۲ محرم الحرام به شهر کوفه برسند. کاروان خسته و غمبار از مشکلات و دشواری‌های روزهای قبل در حالی که سرهای مقدس و مطهر شهدا بر نیزه‌ها بود، نزد عبدالله بن زیاد برده شدند. او با چوبی که در دست داشت به لب‌ها و دندان‌های سر مبارک حضرت سیدالشهدا(ع) می‌زد!

حضرت زینب(س) که کهنه‌ترین جامه‌های خود را پوشیده بود با ابهت و جلّالی هر چه تمام‌تر، قدم پیش نهاد و در گوشه‌ای نشست! عبدالله بن زیاد سؤال کرد این زن کیست؟ پاسخی نشنید تا اینکه یکی گفت: این زینب دختر علی و فاطمه است. عبدالله گفت: خاتم حضرت محمدبن عبدالله(ص) را اگر می‌داشت زینب(س) اظهار داشت: سیاست‌خاوندی را که نبی خداوند میان آنان (شهدا) و تو قضاوت خواهد کرد. اسیران را به طرف قصر یزید بن معاویه حرکت دادند، در حالی که یزید اشعار ابن زبهری را می‌خواند که بوی کفر و شرک و بی‌دینی از آن می‌آمد؟! این صحنه برای امام سجّاد(ع) و حضرت زینب(س) بسیار تلخ و دردناک و پاکیزه کرد. توی عبدالله، تنهاکار، رسوا و بدکارهای، عبدالله گفت: ببین خدا با خانواده‌ات چه کرد. حضرت فرمود: «ما رأیت الا جمیلاً...». یعنی غیر از زیبایی چیزی نمی‌بینم. مطمئن باش که به زودی این زینب دختر علی و فاطمه است. عبدالله گفت: خاتم حضرت محمدبن عبدالله(ص) را اگر می‌داشت زینب(س) اظهار داشت: سیاست‌خاوندی را که نبی خداوند میان آنان (شهدا) و تو قضاوت خواهد کرد. اسیران را به طرف قصر یزید بن معاویه حرکت دادند، در حالی که یزید اشعار ابن زبهری را می‌خواند که بوی کفر و شرک و بی‌دینی از آن می‌آمد؟! این صحنه برای امام سجّاد(ع) خطاب به یزید فرمود: چه می‌گویی در حالی که جد ما رسول‌الله(ص) است! در این مجلس وقتی یکی از شامیان از یزید خواست فاطمه بنت‌الحسین(ع) را به عنوان کنیز به او بدهد، حضرت زینب(س) فرمود: نه تو و نه یزید چنین حق و جرتی ندارد.